

Кожухівська Р.Б.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,
Уманський національний університет садівництва

СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ ДЛЯ ДИНАМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Кожухівська Р.Б. Створення регіональних інноваційних кластерів для динамічного розвитку індустрії гостинності. У статті досліджено методика та принципові засади створення регіональних інноваційних кластерів для розвитку індустрії гостинності. Встановлено, що використання інноваційного кластерного підходу є одним із найбільш ефективних інструментів під час реалізації завдань модернізації підприємств і забезпечення розвитку інноваційних секторів економіки. Основні акценти статті сфокусовано на проблемах методики кількісної оцінки ефективності функціонування кластера, що базується на аналізі ефектів від зниження трансакційних витрат, вартості капіталу, маркетингових витрат, дифузії інновацій та їх спільного використання в інфраструктурі гостинності.

Наукова новизна статті зводиться до розроблення інноваційної методики оцінювання регіональних кластерів для розвитку сфери гостинності. Екстеральним ефектом використання запропонованої методики є збільшення частки оподаткування за рахунок локалізації в регіоні додаткових підприємств сфери гостинності та інтенсифікації інноваційних процесів і, як наслідок, поліпшення соціально-економічного становища регіону.

Ключові слова: методика оцінки, ефективність, розвиток, регіон, інновація, кластер, індустрія гостинності.

Кожуховская Р.Б. Создание региональных инновационных кластеров для динамического развития индустрии гостеприимства. В статье исследована методика и принципиальные основы создания региональных инновационных кластеров для развития индустрии гостеприимства. Установлено, что использование инновационного кластерного подхода является одним из наиболее эффективных инструментов при реализации задач модернизации предприятий и обеспечения развития инновационных секторов экономики. Основные акценты статьи сфокусированы на проблемах методики количественной оценки эффективности кластера, основанной на анализе эффектов от снижения трансакционных издержек, стоимости капитала, маркетинговых расходов, диффузии инноваций и их совместного использования в инфраструктуре гостеприимства.

Научная новизна статьи сводится к разработке инновационной методики оценки региональных кластеров для развития сферы гостеприимства. Экстеральным эффектом использования предложенной методики является увеличение доли налогообложения за счет локализации в регионе дополнительных предприятий сферы гостеприимства и интенсификации инновационных процессов и, как следствие, улучшение социально-экономической ситуации региона.

Ключевые слова: методы оценки, эффективность, развитие, регион, инновации, кластер, индустрия гостеприимства.

Kozhukhivska R. Creating regional innovative clusters for dynamic development of hospitality industry. In article explores the methodology and basic principles of creating regional innovative clusters for the development of the hospitality industry. It is established that the use of an innovative cluster approach is one of the most effective tools for realizing the tasks of modernizing enterprises and ensuring the development of innovative sectors of the economy. The article focuses on the problems of the methodology of quantitative evaluation of efficiency for the functioning of the cluster, which is based on analysis of the effects of lower transaction costs, the cost of capital, marketing costs, the diffusion of innovation and their sharing in the hospitality infrastructure.

The scientific novelty of the article is reduced to the development of an innovative methodology for assessing regional clusters to development of the hospitality industry. With the use of the proposed methodology, the additional effect is an increase in the share of taxation due to the localization of additional hospitality enterprises in the region and the intensification of innovation processes, and, as a result, the improvement of the social economic situation in the region.

Key words: assessment methods, efficiency, development, region, innovation, cluster, hospitality industry.

Постановка проблеми. За умов інтенсифікації трансформаційних перетворень регіональної економіки України (зокрема, у сфері індустрії гостинності) дедалі більшого застосування набуває використання методики інноваційних кластерів. Це зумовлено необхідністю оновлення і підвищення ефективності інстру-

ментів регіональної політики за умов фінансової кризи і дефіциту бюджетних коштів для підтримки підприємств індустрії гостинності, підвищення їх конкурентоспроможності тощо.

Використання інноваційного кластерного підходу є одним із найбільш ефективних інструментів під час

реалізації завдань модернізації підприємств і забезпечення розвитку інноваційних секторів економіки. Тому зараз зростає інтерес до проблеми формування кластерів та аналізу їх впливу на інноваційну активність підприємств індустрії гостинності в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти формування, функціонування та розвитку кластерів висвітлені у роботах М. Бушуєвої [4], М. Войнарєнко [7], Л. Богатчик [7], В. Тарасенко [12], М. Енріх [13], Дж. Лінгвіста [14], Х. Кетельса [14], О. Солвела [14], М. Портера [15]. Розкриття та використання потенціалу синергетичних зв'язків у сучасних економічних системах досліджували І. Ансофф І. [1], Н. Антонова [2], І. Бернар Ж.-К. [3], Коллі [3], Дж. Кейнс [8], О. Князева [9], Б. Кузнецов [10], В. Решетило [11]. Однак питання щодо методичних аспектів та оцінки ефективності створення регіональних інноваційних кластерів для динамічного розвитку індустрії гостинності на тепер залишаються малодослідженими.

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених різним аспектам функціонування кластерів у регіонах, існує проблема у проведенні та аналізі емпіричних досліджень щодо використання методів кількісного та якісного аналізу кластерів (у тому числі оцінки кластерних ефектів).

Формулювагтя цілей статті. Наявність дискусійних проблем, а також об'єктивна необхідність визначення базових концепцій побудови кластерних формувань для розвитку гостинної сфери на регіональному рівні зумовили вибір теми дослідження. Метою статті є дослідження, аналіз та розроблення методики оцінки ефективності створення регіональних інноваційних кластерів для динамічного розвитку індустрії гостинності.

Виклад основного матеріалу. Особливої актуальності за сучасних умов господарювання набуває питання оцінки ефективності створення та функціонування кластерів. Це зумовлено необхідністю оновлення і підвищення ефективності інструментів регіональної політики за умов фінансової кризи і дефіциту бюджетних коштів для підтримки підприємств індустрії гостинності, підвищення їх конкурентоспроможності.

Використання інноваційного кластерного підходу є одним із найбільш ефективних інструментів під час реалізації завдань модернізації підприємств і забезпечення розвитку інноваційних секторів економіки (наприклад, сфери гостинності). Том зараз зростає інтерес до проблеми формування кластерів та аналізу їх впливу на інноваційну активність підприємств індустрії гостинності в Україні. Світовий досвід корпоративного госпо-

дарювання показує, що існує декілька підходів до оцінки ефективності функціонування кластера. Одним із найбільш поширених підходів є оцінка ефекту синергії кластера. Однак використання такого підходу є доцільним для проведення оцінки ефективності формування кластера і за наявності сталих оцінок вартості бізнесу підприємств кластера. А тому для початку слід проаналізувати й оцінити конкретні ефекти, що виникають у процесі синергії під час формування кластера.

Під кластерними ефектами розуміється вплив усіх підприємств-учасників кластера на різні підсумкові показники діяльності регіону у певній сфері господарської діяльності [4].

У дослідженні зосереджено увагу на ефектах, що впливають на показники ефективності, інноваційної активності та конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності. На нашу думку, ефективність підприємств кластера – принципово новий вид ефективності, що характеризує собою перехід від принципу економії, що досягається за рахунок масштабів підприємства, до ширшого принципу стратегічної економії, джерелом якої є взаємна підтримка різних учасників кластерних формувань.

Системні ефекти інтеграції розвиваються завдяки тому, що підприємства, що утворюють кластер, починають проводити узгоджену політику на ринку факторів виробництва, особливо в частині формування і використання ринкової та інноваційної інфраструктури, а також єдиною маркетингову політику по щодо інших підприємств, що не входять у кластер. З'являється можливість координації зусиль і фінансових коштів у процесі відпрацювання нових технологій і виходу їх на ринок. Формується стабільна система неформальних відносин окремих фахівців і керівників, спільної участі в наукових спільнотах і асоціаціях, формування загальних норм ділової етики.

Аналіз теоретичних і емпіричних досліджень дав нам змогу виділити види кластерних ефектів (рис. 1). Розглянемо кластерні ефекти й оцінку бюджетної ефективності та ефективності для підприємства-учасника кластера.

Кластерний ефект від дифузії інновацій. Ефектом формування і розвитку регіональних кластерів є інтенсифікація процесів розвитку інноваційної діяльності в кластерах. У зв'язку з формуванням стійких зв'язків між підприємствами починаються процеси дифузії інновацій і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності підприємств, що входять до кластера.

Існує безліч емпіричних робіт, які акцентують увагу на вивченні просторово обмеженої дифузії інновацій, а

Рис. 1. Синергія кластерних ефектів

Джерело: побудовано на основі проведеного дослідження

також на важливості передачі знань для регіональної продуктивності й інноваційної активності [11, с. 158]. Дослідження дифузії інновацій ґрунтуються на гіпотезі, що ці процеси ведуть до динамічних екстерналій, а в географічному вимірі – до агломераційних ефектів, які дають змогу пояснити закономірності економічного зростання регіонів [12, с. 76]. При цьому зростання доходів на душу населення виникає завдяки підвищенню рівня знань у регіоні, який веде до появи і застосування більш ефективних технологій діяльності.

Успішному впровадженню інновацій у сферу гостинності допомагає також урядова політика, яка сприяє науковим дослідженням, наявність хороших університетів, де працюють вчені та наукові, які досліджують цю проблематику. Тому сприятливі передумови для виробництва, передачі й адаптації нових знань у сфері гостинності формуються в регіональних інноваційних кластерах, що включають в себе малі і великі підприємства, у взаємозв'язку з університетами і науковими центрами. Особливу роль у полегшенні і прискоренні дифузії інновацій відіграє соціальне середовище кластера, до якого залучено фахівців різних галузей знань у наукових організаціях. Таке соціальне середовище створює основу для неформальних відносин між носіями нових знань, полегшуючи їх комунікаційний процес.

Для оцінки ефекту від процесів упровадження інноваційних форм розвитку кластера в індустрії гостинності побудуємо модель, що оцінює вплив обсягу основних фондів і освіченості жителів регіону на рівень їхнього добробуту.

Припустимо, що валові грошові доходи населення регіону в такий спосіб залежать від середньорічної

чисельності зайнятих в економіці, фондоозброєності і середнього рівня освіти людського капіталу:

$$P = Const \times X_i^A \times Y_i^B \times e^{CZ_i}, \quad (1)$$

де P – валові грошові доходи населення регіону в i -му регіоні (грн);

X – фондоозброєність на 1 працівника в i -му регіоні (грн/чол);

Y – середньорічна чисельність зайнятих в економіці в i -му регіоні (чол);

Z – середній рівень освіти людського капіталу в i -му регіоні (років);

$Const, A, B, C$ – сталі величини.

Відповідне прологарифмоване рівняння регресії має вигляд:

$$P = Const + A \ln X_i + B \ln Y_i + CZ_i + \varepsilon_p, \quad (2)$$

де ε_i – випадковий залишок.

У таблиці 1. наведено результати розрахунку рівняння регресії на основі статистичних даних Державної служби статистики [7] з використанням методики статистичної перевірки гіпотез Стьюдента і Фішера. При цьому під час розрахунку середнього рівня освіти людського капіталу у регіоні використовувалися дані про склад (структуру) зайнятого населення за рівнем освіти і були прийняті такі тривалості освіти: вища освіта – 16 років; незакінчена вища – 14, середня спеціальна – 13, професійно-технічна – 12, середня загальна – 11, неповна середня – 9, на основі чого були проведені розрахунки середнього рівня освіти населення регіону.

Усі коефіцієнти при незалежних змінних є статистично вагомими коефіцієнтами детермінації рівнянь, вони коливаються від 95 до 97%. Таким чином, обрані незалежні змінні визначали від 95 до 97% пояснень варі-

Таблиця 1

Взаємозв'язок логарифмів валового грошового доходу, середньорічної чисельності зайнятих в економіці, фондоозброєності і середнього рівня освіти людського капіталу в Україні

Характеристики регресійної моделі	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Константа ($Const$)	1,057	3,228	3,020	3,117
Стандартна помилка	1,103	0,781	1,106	1,069
T – статистика Стьюдента	0,96	4,13	2,73	2,92
P – рівень	0,34	0,0001	0,0078	0,0046
Коефіцієнт A	1,040	1,033	1,030	1,012
Нормований коефіцієнт A	0,9360	0,950	0,955	0,948
Стандартна помилка	0,0280	0,022	0,026	0,023
T – статистика Стьюдента	36,83	46,15	43,80	44,70
P – рівень	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Коефіцієнт B	0,3220	0,292	0,274	0,244
Нормований коефіцієнт B	0,1910	0,194	0,187	0,170
Стандартна помилка	0,0430	0,031	0,031	0,029
T – статистика Стьюдента	7,53	9,48	8,78	8,50
P – рівень	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
Коефіцієнт C	0,3380	0,220	0,272	0,310
Нормований коефіцієнт C	0,1100	0,078	0,068	0,077
Стандартна помилка	0,0790	0,059	0,088	0,086
T – статистика Стьюдента	4,29	3,71	3,10	3,61
P – рівень	0,0001	0,0004	0,0027	0,0005
Коефіцієнт детермінації	0,9520	0,970	0,966	0,970
F – статистика Фішера	506,460	823,820	737,25	832,71
P – рівень	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000

Джерело: побудовано на основі авторських розрахунків за даними [7] (під час проведення розрахунків не враховувалися дані Східного регіону України та республіки Крим у зв'язку з відсутністю статистичних даних)

ації залежної змінної, тобто обсягу валових грошових доходів населення регіону, з урахуванням відмінностей у масштабах і рівнях розвитку регіонів. Коефіцієнт А при змінній «Середньорічна чисельність зайнятих в економіці» знижується з плином часу, що говорить про зростання впливу інших факторів на валові доходи населення. Коефіцієнт В при змінній «Фондоозброєність» також із роками знижується, що свідчить про зниження залежності «Валового грошового доходу» від цього фактора. Коефіцієнт С при змінній «Середній рівень людського капіталу» зростає з 2014 р. до 2015 р.

Оцінити ефект від створення кластера, що виникає завдяки концентрації готельно-ресторанних підприємств і високоосвічених фахівців у певній місцевості, можна з використанням розробленої і розрахованої моделі, зокрема, у такий спосіб:

$$P = 3,117 \times X \times Y_i^{0,244} \times e^{0,31Z_i} \quad (3)$$

Підставивши у формулу передбачуване число зайнятих на підприємствах кластера, середню фондоозброєність зайнятих і рівень освіти, можна отримати обсяг валових доходів працівників кластера. Порівнявши його з рівнем доходів, можливо оцінити збільшення добробуту населення регіону, зайнятого на підприємствах кластера. Таким чином, ефективність створення кластера для регіональних органів влади проявляється у підвищенні рівня доходів населення у регіонах. Розроблена модель має високий коефіцієнт детермінації, що сприяє розвитку кластера як мезоекономічної системи поряд із регіональною економікою.

Проведений аналіз показав, що роль знань, рівня освіти в економіці регіонів України помітна і досить велика, тому органам влади необхідно концентрувати інвестиції в освіту (зокрема, у сфері гостинності) на регіональному рівні, забезпечуючи таким чином підвищення доходів населення та рівня якісного споживання продуктів та послуг індустрії гостинності.

Кластерний ефект від зниження вартості капіталу. Доступність фінансових ресурсів, з одного боку, дає можливість розвивати нові проекти готельно-ресторанних підприємств кластера, а з іншого – зумовлює підвищення фінансової стійкості всіх підприємств кластера. За умов зміцнення господарських зв'язків регіональні кластери стають привабливими для іноземних інвестицій. У підприємств кластера знижуються ринкові ризики і з часом підвищується конкурентоспроможність. Розширення спектру фінансових інструментів, використовуваних у системі регіонального управління кластерними утвореннями, у тому числі за рахунок залучення капіталу стратегічних інвесторів, приводить до зниження вартості капіталу підприємств кластера.

Вартість капіталу (СС) показує рівень рентабельності інвестованого капіталу. Розрахунок СС слід проводити за формулою:

$$CC = I_{вл} \times D_{вл} + I_{ноз} \times D_{ноз} \times (1 - i_{приб}), \quad (4)$$

де СС – вартість капіталу;

$I_{вл}$ – вартість власного капіталу (%);

$D_{вл}$ – частка власного капіталу (% з балансу);

$I_{ноз}$ – вартість позикового капіталу (%);

$D_{ноз}$ – частка позикового капіталу (% з балансу);

$i_{приб}$ – ставка податку на прибуток (%).

Цей показник інтегрує в собі інформацію про конкретний склад елементів сформованого капіталу,

їх індивідуальну вартість та значущість у загальній сумі капіталу. Основна складність під час розрахунків показника вартості капіталу (СС) полягає в обчисленні ціни одиниці капіталу, отриманого з конкретного джерела коштів, оскільки від цього залежить точність розрахунку СС. Для деяких джерел її можна обчислити досить легко і точно (наприклад, вартість банківського кредиту); для низки інших джерел це зробити досить складно, причому точне обчислення неможливе. Проте навіть приблизні оцінки СС є прийнятними для аналітичних цілей.

Оцінка кластерного ефекту від збільшення пропозиції капіталу і зниження його вартості можлива таким чином:

$$E_{звк} = K \times \Delta CC, \quad (5)$$

$$E_{бюдж}^{звк} = i_{нсп} \times \Sigma E_{звк} = i_{нсп} \times \Sigma (K \times \Delta CC), \quad (6)$$

де $E_{звк}$ – щорічний ефект від зниження вартості капіталу;

K – розмір сукупного капіталу підприємства;

CC – вартість капіталу;

$E_{бюдж}^{звк}$ – бюджетний ефект від зниження трансакційних витрат;

$i_{нсп}$ – ефективна податкова ставка підприємства.

Слід зазначити, що представлений метод розрахунку дає лише оцінку потенційного ефекту, більш точні дані можна отримати, маючи відомості про обсяги залученого фінансування, його структуру та умови.

Загалом формування регіональних інноваційних кластерів створює особливі умови для розвитку системи венчурного фінансування проєктів, зокрема, для зростання інноваційного руху, залучення уваги венчурних фондів до регіону і створення центрів консалтингових послуг для відповідного опрацювання проєктів.

Ефект спільного використання інфраструктурних об'єктів. Цей вид синергії є наслідком спільного використання спеціалізованих виробничих потужностей, устаткування, будівель, інженерних споруд підприємствами кластера індустрії гостинності. Вирішення питань щодо управління інфраструктурними інвестиціями, як правило, є компетенцією держави. Однак останнім часом у готельно-ресторанній сфері зростає роль інфраструктурних проєктів державно-приватної форми власності, а також, як виняток, у створенні об'єктів інфраструктури повністю за рахунок приватних коштів за допомогою колективного інвестування. Інфраструктура є тією базою, на основі якої багато в чому формується конкурентна перевага кластера.

Натепер в Україні сформовано близько 100 регіональних інститутів розвитку [7], які надають підтримку інвестиційним проєктам індустрії гостинності. Однак створення готельно-ресторанної інфраструктури в останні роки велося безсистемно, були відсутні стратегії розвитку цільових підприємств-користувачів. Як наслідок, велика частина підприємств інфраструктури використовується неефективно або не за призначенням. Тому стає актуальним такий вид діяльності, як інфраструктурне проєктування – цілеспрямована діяльність із моделювання сукупності елементів інфраструктурного проєкту таким чином, щоб отримати максимальний ефект від їх взаємодії на всіх стадіях реалізації проєкту [10]. Загалом це новий принцип створення об'єктів інфраструктури гостинності з урахуванням аналізу зовнішнього середовища, реалізації можливостей і компенсації недоліків регіональної економічної системи.

Отже, проектування інфраструктури гостинності можна визначити як процес, що перевіряє вимоги інвесторів і підприємців у встановлені характеристики інноваційної інфраструктури, результатом якого повинно стати створення ефективних, затребуваних об'єктів, що роблять значний внесок до зростання рівня регіональної економіки [2, с. 296].

Оцінку ефектів зростання бюджету на основі формуванні кластера з урахуванням створення і використання інфраструктури гостинності можна проводити таким чином:

I. Оцінка ефективності та рентабельності бюджетних інвестицій від створення кластера інфраструктури гостинності:

$$E_{\text{бюдж}}^{\text{інф}} = \frac{i_{\text{нсп}} \times (\sum \Delta P + \sum P_n)}{\sum E} \quad (7)$$

$E_{\text{бюдж}}^{\text{інф}}$

де $E_{\text{бюдж}}^{\text{інф}}$ – бюджетний ефект від зниження трансакційних витрат;

ΔH – збільшення податкових надходжень до бюджету;

C – витрати на створення об'єктів інфраструктури;

$i_{\text{нсп}}$ – ефективна податкова ставка на підприємствах;

ΔB – збільшення прибутку підприємств, що використовують об'єкт інфраструктури;

$B_{\text{нов}}$ – прибуток новостворених підприємств завдяки об'єкту інфраструктури.

В абсолютному вираженні бюджетний ефект від створення інфраструктури гостинності можна розрахувати таким чином:

$$E_{\text{бюдж}}^{\text{інф}} = \sum \Delta H - \sum C = \sum i_{\text{нсп}} \times (\sum B + \sum B_{\text{нов}}) - \sum C. \quad (8)$$

При цьому під час оцінки ефективності інфраструктурних об'єктів розрахунок збільшення обсягів податкових платежів до бюджету доцільно проводити в середньостроковій і довгостроковій перспективі, дисконтуючи відповідні суми.

II. Оцінка ефективності створення інфраструктури готельно-ресторанних підприємств для кластера індустрії гостинності.

Припустимо, що підприємства-учасники інноваційного кластера сфери гостинності зацікавлені у виробництві (або придбанні) деякого «суспільного блага» – продукту або послуги. У такому разі сенс терміна «суспільне» полягає в тому, що цим благом може скористатися кожен з учасників кластера. Передбачається, що від споживання кожне підприємство-учасник отримує певний дохід. Вартість (ціна) цього блага фіксована і вища від фінансових можливостей кожного окремо взятого підприємства, тому для його придбання підприємствам необхідно об'єднати свої інвестиційні можливості.

Незалежно від методу розподілу витрат між підприємствами-учасниками ефективність для кожного з них буде розраховуватися:

$$E_{\text{інф}} = \Delta B - C_{\text{св}}, \quad (9)$$

де $E_{\text{інф}}$ – ефективність створення інфраструктури для підприємств кластера;

ΔB – додатковий дохід підприємства-учасника від використання створеного суспільного блага;

$C_{\text{св}}$ – витрати учасника кластера у зв'язку зі сплатою внеску на придбання суспільного блага.

При цьому бюджетний ефект під час придбання суспільних благ підприємствами кластера за рахунок власних колективних інвестицій можна розрахувати таким чином:

$$E_{\text{бюдж}}^{\text{інф}} = i_{\text{нсп}} \times (\sum \Delta B + \sum C_{\text{св}}). \quad (10)$$

Реалізація проектів у сфері індустрії гостинності може бути здійснена відповідно до кластерної концепції. У такому разі кластер здатний реалізувати синергетичний ефект від використання інфраструктури, мультиплікативно збільшуючи обсяг продукції, що виробляється/надається. Інноваційна інфраструктура кластера може стати каталізатором здійснення прогресивних структурних перетворень в економіці і розвитку економічного потенціалу регіону. Отже, процес проектування необхідної інфраструктури в кластері повинен враховувати величину синергетичних ефектів у кластерах під час вибору пріоритетних проектів і видів створюваної інфраструктури.

Маркетингові ефекти в кластері. Під час реалізації кластерної політики спостерігається використання двох стратегій: створення єдиного бренду кластера та концентрація на просуванні бренду підприємства – ядра кластера.

Підвищення брендово-іміджевих характеристик кластера загалом або окремих ключових господарюючих суб'єктів кластера (ядра) сприяє скороченню витрат на рекламу за рахунок користування спільним брендом.

Популярність бренду підприємства – ядра кластера дає широкі можливості для просування торгових марок підприємств-постачальників, компонентів з опорою на бренд основного підприємства кластера. У зв'язку з цим оцінка маркетингового ефекту під час створення кластера може бути оцінена таким чином:

$$E_{\text{мар}} = \Delta E_{\text{мв}} + \Delta B, \quad (11)$$

$$E_{\text{бюдж}}^{\text{мв}} = i_{\text{нсп}} \times (\sum \Delta E_{\text{мв}} + \sum \Delta B + \sum B), \quad (12)$$

де $E_{\text{мар}}$ – ефект від зниження маркетингових витрат у кластері;

$\Delta E_{\text{мв}}$ – зниження кожного виду маркетингових витрат;

ΔB – приріст обсягу продажів підприємств кластера за рахунок просування або використання бренду;

$E_{\text{бюдж}}^{\text{мв}}$ – бюджетний ефект від зниження маркетингових витрат у кластері;

B – виручка новостворених підприємств кластера;

$i_{\text{нсп}}$ – ефективна податкова ставка.

Необхідно відзначити, що під час створення кластера не завжди відбувається зниження маркетингових витрат. Коли створюється новий бренд, витрати усіх підприємств можуть збільшитися, тоді кластерні ефекти проявляються згодом у зростанні загального обсягу прибутку і прибутку підприємств-учасників кластера.

Висновки. У процесі проведення дослідження щодо методики оцінки ефективності створення регіональних інноваційних кластерів для динамічного розвитку індустрії гостинності встановлено, що використання інноваційного кластерного підходу є одним із найбільш ефективних інструментів під час реалізації завдань щодо модернізації підприємств готельно-ресторанної сфери і забезпечення розвитку інноваційних секторів економіки. Екстеральним ефектом для покращення

щення економіки регіону є збільшення бази оподаткування за рахунок локалізації в регіоні додаткових підприємств сфери гостинності та інтенсифікації їх інноваційних процесів, зниження собівартості послуг, підвищення рентабельності тощо.

Розглянуті у статті кластерні ефекти для покращення регіональної економіки є порівнюваними і загалом, можуть використовуватися для розрахунку сукупного кластерного ефекту. Натепер у зв'язку з подоланням наслідків фінансової кризи і можливістю

повторного прояву кризових явищ в економіці України, відсутністю прогресу в модернізації інноваційного розвитку значно зростає необхідність більш якісного відбору проектів регіонального розвитку, потенційних «точок зростання» для здійснення їх підтримки.

Запропоновані варіанти оцінки потенційних кластерних ефектів забезпечать можливість проведення більш повної оцінки кластерів і відбору найбільш ефективних проектів для підвищення ефективності інноваційних кластерів і динамічного розвитку регіону.

Список використаних джерел:

1. Аснофф И. Стратегическое управление / И. Аснофф; пер. с англ. М.: Гелиос, 1989. 311 с.
2. Антонова Н.И. Модель организационно-экономического механизма санации и обеспечения устойчивого развития проблемных территорий / Н.И. Антонова, Е.Д. Маркина, Г.А. Бахматова // Научное обозрение 2015. № 9. С. 295–298.
3. Бернар И. Оценка финансового потенциала региона / И. Бернар, Ж.-К. Колли. 2003. URL: <http://www.rusnauka.com>.
4. Бушуева М.А. Синергия в кластере / М.А. Бушуева. Интернет-журнал «Науковедение». 2012. № 4. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/sinergiya-v-klasterе>.
5. Лисяк Л.В. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку / за ред. Л.В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
6. Войнаренко М.П. Використання кластерного інструментарію при розробці субрегіональних стратегій підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів / М.П. Войнаренко, Л.А. Богатчик // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 8(158). С. 171–182.
7. Державна служба статистики України: Валовий грошовий дохід, середньорічна чисельність зайнятих в економіці, людський капітал у 2012–2016 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс; пер. с англ. М.: Гелиос, 2012. 352 с.
9. Князева, О.А. Мотиви та цілі інтеграційних процесів на різних економічних рівнях / О.А. Князева, Н.Д. Маслій // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. Вип. 10. Ч. 2. Херсон, ХДУ. 2015. С. 48–52.
10. Кузнецов Б.Л. Теория синергетического рынка: учеб. пособие / Б.Л. Кузнецов, С.Б. Кузнецова. Набережные Челны: Изд-во Кам. гос. инж.-экон. акад., 2016. 71 с.
11. Решетило В.П. Економічна синергетика формування ринкового трансформаційного потенціалу в перехідних системах / В.П. Решетило // Економіка: зб. наук. праць. / за ред. акад. АПН України І.Ф. Прокопенка. Х.: ХДПУ, 2003. С. 288.
12. Тарасенко В. Территориальные кластеры: семь инструментов управления / В. Тарасенко. М.: Альпина Паблишер, 2015. 201 с.
13. Enright M.J. Survey on the Characterization of Regional Clusters: Initial Results / M.J. Enright. Working Paper, Institute of Economic Policy and Business Strategy: Competitiveness Program, University of Hong Kong, 2015.
14. Lindqvist G., Ketels Ch., Solvell O. The Cluster Initiative Greenbook 2.0. [Electronic resource] / G. Lindqvist, Ch. Ketels, O. Solvell. – Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2013. URL: <http://www.clus-terportal-bw.de/service/publikationen/cluster-initiativen-und-netzwerke/publication/Publikationen/download/dokument/the-cluster-initiative-greenbook-20>.
15. Porter M.E. Clusters and the new economics of competition / M.E. Porter // Harvard Business Review. 1998. № 76(6). P. 77–90.